

Laiks nospraust pašiem savus mērķus

Vērtējot to, kādas likumprojektu iniciativas un procesi 2018. gada laikā ir nākuši par labu vai traucējuši Latvijas biznesa videi un investīciju piesaistei, jārunā par trim būtiskākajām jomām, kas bija un ir nozīmīgi ietekmes faktori Latvijas ekonomikas attīstībai.

Pirmkārt, izmaiņas Darba likumā, kas tika plaši diskutētas 2018. gada laikā un pieņemtas šogad. Strīdigie grozījumi, kurus uz Saeimu pilnveidošanai atpakaļ nosūtīja Valsts prezidents Raimonds Vejonis, paredz iespēju par virsstundu darbu maksat 50% no algas stundas likmes. Šāda iespēja pastāv, ja ir noslēgta ģenerālvienošanās nozarē, kas paredz minimālās darba algas vai stundas algas likmes paaugstināšanu vismaz 50% apmērā virs valsts noteiktās minimālās darba algas vai stundas algas likmes. Bažas, ko pauða dažādas organizācijas, ir apstiprinājušas: šī likuma norma faktiski ir pieņemta vienas nozares - būvniecības uzņēmumu - interesēs, jo citās nozarēs nav vērojams ģenerālvienošanās slēšanu bums. Ne visās nozarēs un jomās tas ir iespējams. Pastāv daudz starpnozaru uzņēmumu, turklāt ne visās jomās ir tādās interešu organizācijas, kas pārstāv ģenerālvienošanās noslēšanai nepieciešamo daudzumu attiecīgās nozares uzņēmumu.

Likuma grozījumu tapšanas laikā gan Ārvalstu investoru padome (ĀIP), gan Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera savās vēstules Saeimai norādīja, ka ir jāmeklē vienota un kompleksa pieeja virsstundu darba apmaksas sistēmas pilnveidošanai un ēnu ekonomikas apkarošanai, nevis jārisina vienas atsevišķas nozares problēmas. Tāpēc no biznesa vides un investīciju piesaistes viedokļa šie likuma grozījumi ir vērtējami kā negatīvs faktors. Tas arī neuzlabo situāciju vienā no Latvijas biznesam vissvarīgākajiem jautājumiem – darbinieku piesaistē. Tieši darbinieku pieejamība kļūs par izšķirošu faktoru, kas noteiks mūsu valsts konkūrētspēju tuvāko gadu laikā. Te vajadzīga mērķtiecīgā rīcība, jo aizvien vēl pietrūkst skaidra valsts redzējuma situācijas uzlabošanai un vienotas platformas darbaspēka trūkuma problēmu, tai skaitā

Irina Kostina,
ZAB Ellex Klapīņš
asociētā partnere

*Kopš 2015. gada
ārvalstu – t.s.
nerezidentu –
noguldījumu apjoms
Latvijas bankās ir
sarucis par 72% –
no Latvijas aizplūduši
aptuveni deviņi
miljardi eiro.*

darbinieku piesaistes, risināšanai. Piemēram, Amerikas Tirdzniecības palatas Latvijā šogad veiktais aptaujā secināts, ka Latvijas spēja piesaistīt augsti kvalificētus starptautiskus speciālistus novērtējama ar 5 ballem no 10, un tikai mazāk nekā puse biedru, kuri piedalījās attiecīgajā aptaujā, atzina, ka Latvija ir pievilcīgs galamērķis starptautiskiem speciālistiem.

Otrkārt, 2018. gada rudenī aktualizējās Latvijai kritiskais *Moneyval* ziņojums, valstij tika piemērots pastiprinātas kontroles režīms. Sākās īsts "krusta kārs" pret visu, kas izskatās vai varētu izskatīties aizdomīgs finanšu nozarē un ar to saistītajās pakalpojumu nozarēs. Valdība kērās pie finanšu nozares tā saucamā "kapitālā remonta", kas turpinās vēl tagad. Kopš 2015. gada ārvalstu – t.s. nerezidentu – noguldījumu apjoms Latvijas bankās ir sarucis par 72% – no Latvijas aizplūduši aptuveni deviņi miljardi eiro (FTKT dati). Nē-

mot vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana pēdējo gadu laikā ir skārusi praktiski visas biznesa nozares, šis ir bijis un paliek ļoti nozīmīgs faktors, kas ietekmē Latvijas ekonomiku kopumā. Tā īsto ietekmi mēs varesim izvērtēt tikai pēc dažiem gadiem, kad ekonomika jau ilgāku laiku būs strādājusi jaunajos apstākjos, cerams, Latvijai nenonākot *Moneyval* tā dēvētajā pelēkajā sarakstā.

Treškārt, jārunā par ilgi diskutētām reformām tiesu varas jomā, lai nodrošinātu efektīvu tiesas procesu, piemēram, par specializētas ekonomiskās tiesas izveidi. Šis ir salīdzinoši šaurāks jautājums, kas likumdevējam būs jārisina tuvā nākotnē. Tā ietekme uz biznesu un investīciju klimatu būs ļoti nozīmīga, jo, nespējot piedāvāt izaicamu tiesu sistēmu, mēs nevarām ceļēt uz investoru vēlmi ieguldīt Latvijā. Par tiesu specializāciju ir iestājusies arī ĀIP, jo jau šobrid var vērot, ka atsevišķu tiesnešu specializācija samazina tiesvedības laiku un paaugstina tiesu nolēmumu kvalitāti. Par specializācijas guvumiem liecina ārvalstu piemēri (Niderlandes komerctiesa, Dānijas Jūras tiesību tiesa un komerctiesa, Vācijas Finanšu tiesas u.c.). Vēlams, lai šajā Latvijai tik nozīmīgajā tiesu specializācijas jautājumā tiktū apkopots labākais no ārvalstu pieredzes, lai rastu piemērotu un atbilstošu risinājumu, ko varētu ieviest Latvijā, lai nodrošinātu efektīvu ekonomisko strīdu izšķiršanu un nodrošinātu ilgtspējigu tiesisko mehānismu atbilstoši mūsu valsts specifiskajai situācijai. Tomēr jāņem vērā, ka specializācija vien, visticamāk, neklūs par brīnumlīdzekli pašreizejās tiesu sistēmas uzlabošanai.

Ja ir ārējs spiediens vai strādā jaudīgs lobijs, izmaiņas un reformas realizēt varam dažu gadu laikā, citādi ir vajadzīgas desmitgades (piemēram, depozīta sistēmas ieviešana). Turklāt bieži pietrūkst plašāka redzējuma tam, ko gribam panākt mēs paši. Latvijai ir nozīmīgs potenciāls daudzās nozarēs, – kā izcils pierādījums tam ir dinamiskā IT jomas attīstība, kuru, stāpīt citu, arī ierobežo kvalitatīvu darbinieku piesaistes iespējas. ■